

ONTWERP VAN MEMORIE VAN TOELICHTING

I. ALGEMENE TOELICHTING

1. Samenvatting

De investeringsbeschermingsovereenkomst zal zorgen voor een hoog niveau van investeringsbescherming. De overeenkomst omvat alle aspecten van de nieuwe aanpak van de EU betreffende investeringsbescherming en de handhavingsmechanismen ervan waarin de bestaande bilaterale investeringsverdragen tussen Vietnam en lidstaten van de EU niet voorzien. De overeenkomst voorziet in de oprichting van een permanent internationaal en volledig onafhankelijk stelsel voor geschillenbeslechting.

Dit ontwerp van instemmingsdecreet kadert in de strategische doelstellingen "Vlaanderen maakt deel uit van een slagkrachtige EU" en "Een vrijere en eerlijkere internationale handel is gunstig voor de Vlaamse economie" uit de beleidsnota Buitenlands Beleid, Internationaal Ondernemen en Ontwikkelingssamenwerking.

2. Situering

2.1. De relaties tussen de Europese Unie, Vlaanderen en Vietnam

De Europese Unie

In oktober 1990 knoopte de Europese Gemeenschap (EG), thans Europese Unie (EU), diplomatieke betrekkingen aan met Vietnam. Aanvankelijk lag de nadruk op handel, maar sindsdien zijn de relaties geëvolueerd naar een ruimer, meer gediversifieerd en meer politiek partnerschap. Op 17 juli 1995 vond de ondertekening plaats van een samenwerkingsovereenkomst die op 1 juni 1996 in werking is getreden.

De partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst (PSO) tussen de EU en Vietnam van 27 juni 2012 is een traditioneel algemeen kaderakkoord dat drie traditionele aspecten behelst, met name het politieke, het economische en de samenwerking in verschillende andere domeinen. Het sluiten van een PSO is een voorwaarde voor het sluiten van een vrijhandelsovereenkomst overeenkomstig de doelstelling van de Unie om een samenhangend economisch en politiek kader te creëren voor haar betrekkingen met de landen van de Associatie van Zuidoost-Aziatische Naties (ASEAN). Deze overeenkomst is in werking getreden op 1 oktober 2016.

De EG verleende steun aan een programma voor de integratie van teruggekeerde vluchtelingen. De eerste samenwerkingsstrategie tussen de EG en Vietnam (1996-2000) had tot doel de overgang van Vietnam naar een markteconomie te ondersteunen en bepaalde sociale kosten te verlichten die deze overgang meebracht. De strategie 2002-2006 stelde de daling van de armoede als doel voorop door steun te verlenen aan twee grote programma's: enerzijds de verhoging van de menselijke ontwikkeling door onderwijs, gezondheidszorg en plattelandsontwikkeling en anderzijds de integratie van Vietnam in de internationale economie. De strategienota EU-Vietnam (2007-2013) legt de nadruk op twee prioriteiten ter ondersteuning van de initiatieven van de Vietnamese regering: 1) steun voor het Vietnamese socio-economisch ontwikkelingsplan dat gericht is op het bestrijden van de armoede en het bereiken van de millenniumdoelstellingen en 2) steun voor de gezondheidssector met het oog op een betere gezondheidszorg voor de armen. Andere werkpunten van deze strategienota hebben betrekking op handelsgerelateerde hulp en de ondersteuning van de strategische dialoog tussen de EU en Vietnam, meer bepaald op het vlak van het uitbouwen van een institutioneel kader, de hervorming van de administratie, goed bestuur en mensenrechten. Algemene thema's die integraal onderdeel vormen van de samenwerking, zijn onder meer de bescherming van het leefmilieu, cultuur, onderwijs, gelijkheid tussen mannen en vrouwen, de bevordering van de mensenrechten en goed bestuur.

Voor de periode 2014-2020 zal de EU 400 miljoen euro bijdragen aan ontwikkelingssamenwerking, gericht op goed bestuur, energie en klimaatverandering.

Daarnaast bestaan er ook regionale en thematische programma's die steun verlenen aan relevante organisaties in Vietnam.

Op 1 december 2017 vond de *EU-Vietnam Human Rights Dialogue* plaats. Tijdens deze dialoog onderstreepte de EU de achteruitgang op het vlak van burgerlijke en politieke rechten en besprak de EU de vrijheid van meningsuiting, vereniging, vergadering en religie en toegang tot informatie.

De bilaterale goederenhandel tussen de EU en Vietnam was in 2017 goed voor 47,6 miljard euro. Vietnam is uitgegroeid tot de op één na belangrijkste handelspartner van de EU binnen de ASEAN na Singapore en voor Maleisië. De investeringen vanuit de EU in Vietnam blijven, met 8,3 miljard EUR in 2016, relatief bescheiden, maar een toenemend aantal Europese ondernemingen opent er vestigingen om een hub te creëren voor de Mekong-regio.

Vlaanderen

Vlaanderen en Vietnam wisselen al jarenlang ervaringen uit in de transportsector. Reeds in 1995 werd een vriendschapsverdrag inzake maritiem transport en havenontwikkeling gesloten. Sindsdien steunt Vlaanderen elk jaar een aantal projecten in Vietnam en investeerde het in de opleiding van experts. Ook Vlaamse bedrijven zijn actief in de ontwikkeling van havengerelateerde projecten en het verlenen van logistieke knowhow.

In 2007 vond de ondertekening plaats van een memorandum van overeenstemming (MoU) op het vlak van research en ontwikkelingssamenwerking. Op 18 januari 2013 werd een memorandum van overeenstemming aangaande bilaterale samenwerking tussen Vlaanderen en Vietnam afgesloten. De MoU van 2013 werd recent vernieuwd. Op 17 oktober 2018 werd in Brussel de nieuwe MoU voor bilaterale samenwerking tussen Vlaanderen en Vietnam ondertekend. Deze nieuwe MoU kwam tot stand tijdens de handelsmissie naar Vietnam van minister-president Bourgeois in mei 2018. Deze MoU biedt een breed kader voor Vlaams-Vietnamese samenwerking op vlak van handel en investeringen, landbouw en leefmilieu, transport en mobiliteit, wetenschap en innovatie, en onderwijs.

In 2017 exporteerde Vlaanderen voor 492,2 miljoen euro naar Vietnam dat daarmee de 54^e exportmarkt was. Met ongeveer 2 miljard euro bekleedde Vietnam de 27^e plaats op de lijst van leveranciers.

Vlaanderen is ook partij bij de overeenkomst inzake de bevordering en bescherming van investeringen die de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (BLEU) en Vietnam op 24 januari 1991 ondertekenden en die op 11 juni 1999 in werking is getreden.

2.2. Een schets van het partnerland

Algemeen

Vietnam is een land in Zuidoost-Azië. Vietnam is een socialistische volksrepubliek sinds de hereniging van Noord- en Zuid-Vietnam in 1976. De politieke macht ligt bij de Communistische Partij van Vietnam.

Sinds oktober 2018 is Nguyen Phu Trong de president van Vietnam. De president is het staatshoofd, maar de Eerste Minister (Nguyen Xuan Phuc, sinds april 2016) is de effectieve regeringsleider van het land en dit onder de voogdij van de Communistische Partij. Naast president is Nguyen Phu Trong ook secretaris-generaal van de Communistische Partij, de belangrijkste functie in het land.

Het unicameraal parlement is bevoegd voor de interpretatie van grondwet, wetten en decreten, en niet de rechterlijke macht.

Economische gegevens

Vietnam is een bloeiende economie. Het land is een van de snelst groeiende landen in de ASEAN en heeft een jonge en dynamische beroepsbevolking. Het land is geëvolueerd van één van de armste landen ter wereld in 1990 tot een midden inkomensland in 2010. Vietnam wil tegen 2020 een sterk geïndustrialiseerd land zijn met een stevige basis om door te groeien tot een hoog inkomensland.

Met zijn hoge alfabetiseringsgraad, onderwijsniveaus en centrale ligging binnen de ASEAN, kiezen meer en meer buitenlandse investeerders voor Vietnam als knooppunt om de Mekong-regio en de omliggende gebieden te bedienen.

Buitenlands beleid

Vietnam is sinds 1995 een van de leden van de Associatie van Zuidoost-Aziatische Naties (ASEAN). Dit is een organisatie met als doel het bevorderen van economische, culturele en politieke samenwerking in de regio.

In 2007 trad het land toe tot de Wereldhandelsorganisatie na succesvolle economische hervormingen.

Daarnaast is Vietnam ook lid van APEC (economische samenwerking Azië-Stille Oceaan of in het Engels *Asia-Pacific Economic Cooperation*) en de Verenigde Naties.

3. Samenvatting van de inhoud

De voorliggende overeenkomst zal zorgen voor een hoog niveau van investeringsbescherming, met behoud van het recht van de partijen om te reguleren en doelstellingen van overheidsbeleid zoals de bescherming van de volksgezondheid, de veiligheid en het milieu na te streven.

De overeenkomst omvat alle aspecten van de nieuwe aanpak van de EU betreffende investeringsbescherming en de handhavingsmechanismen ervan waarin de bestaande bilaterale investeringsverdragen tussen Vietnam en lidstaten van de EU niet voorzien. De overeenkomst vervangt de 21 bestaande bilaterale investeringsverdragen en stelt een modern gemeenschappelijk kader voor investeringsbescherming voor alle EU-investeerders in Vietnam vast. De voorliggende overeenkomst komt dus in de plaats van de (hoger vermelde) BLEU-overeenkomst van 24 januari 1991.

De investeringsbeschermingsovereenkomst waarborgt dat investeerders uit de EU en hun investeringen in Vietnam eerlijk en billijk zullen worden behandeld en niet zullen worden gediscrimineerd ten opzichte van Vietnamese investeringen in vergelijkbare situaties. Daarnaast beschermt de voorliggende overeenkomst de investeerders van de EU en hun investeringen in Vietnam tegen onteigening, tenzij dit voor doelstellingen van openbaar belang geschiedt, volgens een eerlijk proces, op niet-discriminerende basis en tegen betaling van snelle, adequate en doeltreffende schadeloosstelling overeenkomstig de billijke marktwaarde van de onteigende investering.

De overeenkomst zet een modern en herzien stelsel van investeringsrechten op voor de beslechting van geschillen dat vergelijkbaar is met het stelsel in de handelsovereenkomst tussen de EU en Canada en de investeringsbeschermingsovereenkomst tussen de Europese Unie en Singapore. Het systeem zorgt ervoor dat regels voor investeringsbescherming worden nageleefd en het tracht een evenwicht te vinden tussen de bescherming van investeerders op transparante wijze en bescherming van het recht van een staat tot reguleren om doelstellingen van openbaar beleid na te streven. De overeenkomst voorziet op die manier in de oprichting van een permanent internationaal en volledig onafhankelijk stelsel voor geschillenbeslechting. Daarnaast bevat de overeenkomst een engagement van de partijen om samen met andere partners te streven naar de oprichting van een multilateraal investeringsgerecht.

4. Procedureverloop

4.1. Totstandkoming

De Raad van de Europese Unie machtigde op 23 april 2007 de Europese Commissie tot het openen van onderhandelingen over een interregionale vrijhandelsovereenkomst tussen de Europese Unie (EU) en de lidstaten van de Associatie van Zuidoost-Aziatische Staten. De machtiging tot ondertekening bevatte de mogelijkheid om bilaterale onderhandelingen te starten indien overeenstemming over gezamenlijke onderhandelingen met een groep van ASEAN-lidstaten onmogelijk was. De groepsonderhandelingen boekten weinig vooruitgang zodat de partijen in maart 2009 besloten een pauze in te lassen. Op 22 december 2009 zetten de EU-lidstaten het licht op groen voor de Europese Commissie om de onderhandelingen voort te zetten met individuele lidstaten van de ASEAN.

Op 2 maart 2010 kwamen de EU en Vietnam overeen om gesprekken te lanceren met het oog op het sluiten van een bilateraal vrijhandelsakkoord. Op 26 juni 2012 werden de bilaterale onderhandelingen met Vietnam opgestart. De EU startte ook bilaterale onderhandelingen over vrijhandelsovereenkomsten met andere ASEAN-landen: Singapore (2010), Maleisië (2010), Thailand (2013), de Filipijnen (2015) en Indonesië (2016).

Op 15 oktober 2013 heeft de Raad van de Europese Unie, op grond van een nieuwe EU-bevoegdheid uit hoofde van het Verdrag van Lissabon, de Europese Commissie gemachtigd de lopende bilaterale onderhandelingen met de ASEAN-landen uit te breiden tot tevens investeringsbescherming.

Naar aanleiding van de onderhandelingen met Singapore inzake een vrijhandelsovereenkomst heeft de Commissie in juli 2015 bij het Hof van Justitie van de EU uit hoofde van artikel 218, lid 11, VWEU een verzoek om advies ingediend betreffende de vraag of de Unie de vereiste bevoegdheid had om die onderhandelde overeenkomst, alleen te ondertekenen en te sluiten, of dat de deelname van de EU-lidstaten noodzakelijk zou zijn, of ten minste mogelijk, met betrekking tot bepaalde aangelegenheden.

Het Hof bevestigde in zijn advies 2/15 van 16 mei 2017 dat de EU exclusief bevoegd is met betrekking tot alle aangelegenheden in de overeenkomst waarover met Singapore was onderhandeld, met uitzondering van andere dan directe investeringen en de beslechting van geschillen tussen investeerders en staten waarbij de lidstaten verweerder zijn. De oorspronkelijke tekst waarover was onderhandeld, werd gesplitst teneinde twee op zichzelf staande overeenkomsten tot stand te brengen: een vrijhandelsovereenkomst en een investeringsbeschermingsovereenkomst. Naar analogie met Singapore gebeurde dit ook met Vietnam, na het akkoord van deze laatste.

De lidstaten dienen dus de investeringsbeschermingsovereenkomst te ratificeren overeenkomstig hun interne procedures. De vrijhandelsovereenkomst dient enkel via de Europese weg geratificeerd te worden.

4.2. Gemengd karakter en ondertekening

Tijdens zijn vergadering d.d. 19 november 2018 legde de Werkgroep gemengde verdragen (WGV), adviesorgaan van de Interministeriële Conferentie Buitenlands Beleid (ICBB), het gemengde karakter vast. Zowel de federale overheid als de gewesten oefenen hun bevoegdheid uit. Overeenkomstig de beslissing van de ICBB van 9 juli 2008 wordt het verslag van de WGV naar de leden van de ICBB gestuurd. In zijn brief van 12 februari 2019 deelde de voorzitter van de ICBB aan de minister-president van de Vlaamse Regering mee dat geen enkel bezwaar geformuleerd werd, zodat het verslag definitief is goedgekeurd.

De WGV besliste ook de overeenkomst te laten ondertekenen volgens formule 3 van de ICBB, dit wil zeggen één enkele handtekening in naam van het Koninkrijk België, doch met vermelding van al de betrokken overheden onder de handtekening. Dit is de gebruikelijke formule voor de ondertekening door België van verdragen tussen de Europese Unie (EU) en derde landen.

4.3. Advies van de Raad van State, afdeling Wetgeving

(p.m.)

II. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Preamble

In de preambule wordt onder meer gewezen op de wens om de banden tussen de partijen verder aan te halen, en de overtuiging dat deze overeenkomst een nieuw klimaat voor de verdere ontwikkeling van de wederzijdse investeringen door de partijen tot stand zal brengen. Dit zal gebeuren met aandacht voor duurzame ontwikkeling en met respect voor internationale normen inzake de bescherming van werknemers en milieu waarbij de partners partij zijn, alsook voor het regelgevingsrecht van de staten.

De partijen bevestigen dat zij het Handvest van de Verenigde Naties, ondertekend te San Francisco op 26 juni 1945, en de beginselen van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties vastgesteld op 10 december 1948, ten volle onderschrijven.

De partijen willen voortbouwen op de rechten en plichten die zijn voortgesproten uit de overeenkomst van Marrakech tot oprichting van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) en andere multilaterale, regionale en bilaterale overeenkomsten en akkoorden waarbij zij partij zijn, met name de Vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en Vietnam.

HOOFDSTUK EEN – Doelstelling en algemene definities

Het doel van de overeenkomst is het investeringsklimaat tussen de partijen te verbeteren volgens de bepalingen van deze overeenkomst. Daarnaast bevat dit hoofdstuk een aantal definities.

HOOFDSTUK TWEE – Bescherming van investeringen

Dit hoofdstuk bevat bepalingen inzake het toepassingsgebied, investeringen en regelgevingsmaatregelen, niet-discriminerende behandeling, het principe van de meest begunstigde natie, de norm voor behandeling, compensatie van verliezen, onteigening, overmaking en subrogatie.

HOOFDSTUK DRIE – Geschillenbeslechting

De partijen trachten door overleg een wederzijds aanvaardbare oplossing te vinden voor geschillen inzake de interpretatie en de toepassing van de overeenkomst.

Er wordt een modern en herzien stelsel van investeringsrechten voor de beslechting van geschillen opgezet. Dit systeem zorgt ervoor dat regels voor investeringsbescherming worden nageleefd en het tracht een evenwicht te vinden tussen de bescherming van investeerders op transparante wijze en bescherming van het recht van een staat tot reguleren om doelstellingen van openbaar beleid na te streven. De voorliggende overeenkomst voorziet in de oprichting van een permanent internationaal en volledig onafhankelijk stelsel voor geschillenbeslechting.

De grondslagen van dit nieuwe stelsel zijn:

- een permanent gerecht van eerste aanleg en een gerecht waarbij beroep kan worden ingesteld, die de rechtmatigheid en juridische zekerheid over de interpretatie van de overeenkomst zullen waarborgen;
- het permanent gerecht van eerste aanleg bestaat uit negen leden, waarvan drie op voordracht van de EU, drie op voordracht van Vietnam, en drie op hun gezamenlijke voordracht die geen onderdaan van de partijen mogen zijn;
- het gerecht waarbij beroep kan worden ingesteld bestaat uit zes leden, waarvan twee op voordracht van de EU, twee op voordracht van Vietnam, en twee op hun gezamenlijke voordracht die geen onderdaan van de partijen mogen zijn
- alle leden van de gerechten zullen van tevoren door de EU en Vietnam worden benoemd en voor hen zullen strikte regels op het gebied van onafhankelijkheid, integriteit en ethisch handelen gelden. Alle leden van de gerechten moeten een bindende gedragscode naleven die in de overeenkomst is opgenomen;
- de EU en Vietnam zullen uitsluitend leden bij de gerechten benoemen die over aantoonbare ervaring op het gebied van internationaal publiekrecht beschikken en aan alle gestelde eisen voldoen om in hun respectieve landen een rechterlijk ambt te bekleden of als kundige rechtsgeleerden bekend staan;
- de procedures voor de gerechten zullen volledig transparant zijn. Alle documenten zullen openbaar worden gemaakt en alle hoorzittingen voor het publiek toegankelijk zijn. Belanghebbende derden zullen in procedures voor het gerecht opmerkingen mogen indienen;
- een verbod op parallelle en meervoudige procedures; en
- bepalingen ter voorkoming van misbruik van het stelsel.

HOOFDSTUK VIER – Institutionele, algemene en slotbepalingen

De partijen richten een Comité op, bestaande uit vertegenwoordigers van de EU-partij en van Vietnam dat als belangrijkste taak het toezicht houden op en het vergemakkelijken van de uitvoering en toepassing van de overeenkomst heeft. Naast andere taken kan het comité besluiten tot de benoeming van de leden van de gerechten in het kader van het stelsel van investeringsgerechten, hun maandelijkse voorschotten en vergoedingen vaststellen, en bindende interpretaties van de overeenkomst goedkeuren.

Dit hoofdstuk bevat ook enkele uitzonderingen. Zo zijn bijvoorbeeld de partijen niet verplicht toegang te verschaffen tot informatie waarvan de ontsluiting hun nationale veiligheid in het gedrang zou brengen en is de overeenkomst alleen van toepassing op belastingmaatregelen wanneer dat nodig is om de verdragsbepalingen uit te voeren.

In geval van ernstige problemen op het vlak van de buitenlandse financiële positie of de betalingsbalans, mag een partij beperkende maatregelen vaststellen of handhaven ten aanzien van de handel in goederen en diensten en de vestiging. Die beperkende maatregelen mogen niet-discriminerend en van beperkte duur zijn.

Tot slot bevat dit hoofdstuk onder meer de gebruikelijke slotbepalingen inzake het wijzigen van de overeenkomst, de openbaarmaking van informatie, het voldoen aan de verplichtingen, de verhouding tot andere overeenkomsten, de territoriale toepassing, de inwerkingtreding, de duur, de opzegging, de toetreding van nieuwe lidstaten tot de Unie en de authentieke teksten.

De bijlagen bij deze overeenkomst maken integraal deel uit van de overeenkomst.

De bijlagen betreffen:

- bevoegde autoriteiten;
- vrijstelling inzake nationale behandeling voor Vietnam;
- overeenstemming over behandeling van investeringen;
- overeenstemming over onteigening;
- overheidsschuld;
- lijst van investeringsbeschermingsovereenkomsten;
- Reglement van orde;
- gedragscode voor arbiters en bemiddelaars;
- bemiddelingsmechanisme;
- bemiddelingsmechanisme voor geschillen tussen investeerders en partijen;
- gedragscode voor leden van Gerecht, leden van Beroepsinstantie en bemiddelaars;
- samenloop van procedures; en
- procedureregels voor Beroepsinstantie.

De minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS